

БАЛЬЖИК ІРЕНА АНАТОЛІЙВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри загальнотеоретичної юриспруденції,
кандидат юридичних наук, доцент*

СПІЛЬНЕ ТА ВІДМІННЕ У КОНЦЕПТАХ ПРАВ ЛЮДИНИ ОСНОВНИХ ХРИСТИЯНСЬКИХ КОНФЕСІЙ

У сучасному світі одне з центральних місць займає проблема співвідношення різних концепцій розуміння інституту прав людини в контексті існуючої диференціації між правовими культурами сучасності. Стверджується, що саме цю ідею в європейську культуру вперше принесло християнство.

Християнство сформувало цілісну доктрину-ідеологію, що включає низку положень про людину [6, с. 32]. Останні мали вирішальне значення для визначення вектору розвитку європейської історії, де на першому місці стояли принципи визнання автономії особистості і відповідно поваги до неї [5, с. 161].

Різні підходи до даної проблеми існують і в межах трьох конфесій християнства. У різних конфесіях існує спільне та відмінне у концептах прав людини, сформованих у доктринах православ'я, католицизму та різних напрямків протестантизму.

Специфіка позиції Православної Церкви, і відповідно Української Православної Церкви, про гідність, свободу і права людини полягає в наявності порівняльно-оцінного зв'язку християнської антропології та етики з теорією прав людини [3]. Приводом звернення Православної Церкви до формулювання і поширенню церковного погляду на гідність людини є розсуд в якості базового для теорії прав людини поняття людської гідності. У східній християнській традиції поняття «гідність» має, в першу чергу, моральний сенс [1, с. 98].

Порівняння положень про гідність людини Католицької Церкви, викладеного в енциклопедії «Про Церкви в сучасному світі» і Православної Церкви «Основах вчення про гідність, свободу і права людини» дозволяє не тільки зробити висновок про їх взаємодоповнюваність, а й відзначити деякі особливості в формулюваннях [2]. Так, у вченні Православної Церкви використовуються поняття покаяння і обоження, вводиться тлумачення поняття онтологізму гідності як його невід'ємності [7, с. 677]. У вченні про людину Католицької Церкви розкривається гносеологічний аспект християнської антропології, дається обґрунтування гідності людської тілесності, звертається увага на позаприродність і позасоціальність людської гідності, при цьому вказується на значення соціальних зв'язків для здійснення повноти гідності.

Необхідно відзначити деяку відмінність у формулюваннях, що стосуються місця гідності людини в ціннісній ієрархії: якщо в католицькій концепції заявлена свідомість виняткової гідності, що належить людської особистості, оскільки вона перевершує всі, а її права і обов'язки є загальними і недоторканими, то в православній концепції індивідуа-

льні права людини не можуть протиставлятися цінностям та інтересам Вітчизни, громади, сім'ї. Дане порівняння сприяє виникненню більш чіткого уявлення про прагнення Православної Церкви протиставити тлумаченню прав людини як вищої та універсальної підстави суспільного життя таку аксіологічну систему, в якій людина не була би вищою, самодостатньою, все собою визначальною і зумовлюючою цінністю – права людини не можуть бути вищими за цінності духовного світу. Можна стверджувати, що на дану позицію православної церкви вплинула саме святоотецька традиція, незмінна спадкоємність якої позначається в самому зверненні до авторитету святих отців; у зв'язку з цим показовою є відсутність в Пастирській енцикліці посилань на Священне Передання.

Прагнення Православної Церкви абсолютизувати принцип етизації гідності, спирається на святоотецькі ідеї про необхідність, першорядну важливість чесноти на шляху здобуття гідності. Однак у відриві від принципів праксісальності і метаморфозності гідності християнська установка на дотримання заповіді трансформується в фарисейську законслухняність і неприпустиме для християнина засудження неправедних. Джерело святоотецької спадщини містить особливе уявлення про гідність людини, яке не можна не враховувати сучасникам, що прагнуть до вирішення етико-правової колізії: як, забезпечуючи свободу вибору людини, підтримати моральний напрямок цього вибору?

З протестантської точки зору, твердження, що людина створена за образом Божим, теж є центральним моментом обґрунтування його єдиного в своєму роді гідності і непорушності прав людини. Незаперечність і непорушність гідності людини засновані на тому, що Бог створив її «на образ Божий», як оповідає історія творіння [Бут. 1:27]. Тому реформати завжди розуміли гідність людини реляційно як вираз гідності людини в порівнянні і по відношенню до Бога. Таким чином, гідність людини не визначається власними досягненнями особистості, а виключно Божою благодаттю – передумова, яка перебуває зовсім поза її розпорядження.

Це відображено в новозаповітному вченні про виправдання: апостол Павло пише: «Отож, ми визнаємо, що людина виправдовується вірою, без діл Закону» [Рим. 3:28]. Тому заснована на праведності Божій гідність людини не може бути в принципі поставлена під сумнів людською гріховністю. Таким чином, згідно з християнським переконанням, обґрунтування гідності людини за богослов'ям творіння посилюється його сотеріологічною спрямованістю.

На думку представників протестантської конфесії це призводить до неправильного розуміння прав людини [4]. Оскільки Православна Церква розвиває концепцію гідності людини тільки в якості морального критерію, вона не може розуміти гідність як обґрунтування безумовного захисту від людських посягань. Таким чином, гідність людини не терпить табу, яке категорично противиться всякому уречевленню та інструменталізації людини, але стає такою собі відмінністю, яку людина має надбати своїми діями, і тому може втратити її.

Інтерпретації проблематики прав людини не завжди збігаються у представників різних конфесій християнства, проте ці підходи засновані на тому, що права людини повинні бути непорушними, недоторканими, однаковими для всіх людей, які повинні бути рівні перед законом незалежно від їх ставлення до релігії.

Список використаної літератури:

1. Гришук О. В. Людська гідність у праві: філософські проблеми / О. В. Гришук. – Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2007. – 428 с. с. 98-106.
2. Енцикліка Fides et Ratio Святішого Отця Івана Павла II до єпископів Католицької Церкви про співвідношення віри й розуму. – Київ : Кайрос ; Львів : Свічадо, 2000. – 152 с.
3. Основы учения РПЦ о достоинстве, свободе и правах человека [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mospat.ru>.
4. Право и Евангелие. Итоги исследования Сообщества протестантских Церквей в Европе / под редакцией от имени СПЦЕ М. Бюнкера и М. Фридриха. – Франкфурт-на-Майне, 2007 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.leuenberg.tu/daten/File/Upload/doc-7161-1.pdf>.
5. Рабінович П. М. Права людини: соціально-антропологічний вимір / П. М. Рабінович, Д. А. Гудима, С. П. Добрянський [та ін.]. – Львів : Світ, 2006. – 280 с.
6. Сорокина Ю. В. Интерпретация христианской доктрины и право западноевропейских государств / Ю. В. Сорокина, Н. В. Малиновская // История государства и права. – 2008. – № 11. – С. 32-33.
7. Цебенко С. Б. Соціально-економічні права людини в інтерпретації сучасного православ'я / С. Б. Цеберко // Держава і право. – 2008. – № 39. – С. 677-683.

Ключові слова: права людини, християнські конфесії, православ'я, католицизм, протестантизм, гідність, свобода, теорія прав людини.

Ключевые слова: права человека, христианские конфессии, православие, католицизм, протестантизм, достоинство, свобода, теория прав человека.

Key words: human rights, Christian denominations, Orthodoxy, Catholicism, Protestantism, dignity, freedom, human rights theory.

ТИЩЕНКО ЮЛІА ВАЛЕРІЇВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри загальнотеоретичної юриспруденції,
кандидат юридичних наук*

ВИДИ ПРАВОВИХ МІФІВ У ПРАВОВІЙ РЕАЛЬНОСТІ

Розгляд правової міфології з позицій філософії права передбачає вивчення її місця в структурі правової реальності як особливої сфери людського буття. Тут важливо показати, в яких саме формах існують